

Lønnsfest i strømkrisen

Metoderapport Skup 2025

Innsendere:

Tron Strand (tron.strand@bt.no)
Gerhard Flaaten (gerhard.flaaten@bt.no)
Ingvild Rugland (ingvild.rugland@bt.no)
Atle Andersson (atle.andersson@bt.no)
Rune Stølås (rune.stolas@bt.no)

Arbeidet begynte våren 2025.

Takk til:

Endre Lilletvedt, Fred Ivar Utsi Klemetsen, Alice Bratshaug, Bjørn Erik Larsen, Trond Olav Skrunes, Liv Solli Okkenhaug, Eystein Røssum og Øyvind Lefdal Eidsvik for reportasjeledelse, bidrag og støtte i arbeidet.

Cover:

Endre Lilletvedt og Sunniva Steen Tellesbø (foto)

Publisert:

Fra 26. august 2025 til d.d. Arbeidet pågår fortsatt.

Kontaktperson:

Tron Strand (tron.strand@bt.no)

Redaksjon:

Bergens Tidende
Lars Hilles gate 30
5008 Bergen

1. Et sant krafteventyr.....	1
2. Dyrtdid og krisestemning.....	1
3. Innsamling og analyse.....	2
3.1. 31 år i motbakke.....	2
3.2. Hvem og hva?.....	3
3.3. Kunsten å ikke telle dobbelt.....	4
3.4. Hvilken skatt?.....	5
3.5. Ikke bare lønn.....	6
3.6. Kunstig og upålitelig intelligens.....	7
3.7. Et nyttig notat.....	8
3.8. En lei prosentøkning.....	8
3.9. En lett trimmet datawrapper.....	9
4. En krone ut, fem kroner inn.....	10
5. Sakene vi ikke ante lå der.....	11
5.1. Lønnsom lojalitet.....	11
5.2. Gullpensjonen i nord.....	12
6. Jakten på nye inntektskilder.....	15
6.1. Eviny.....	16
6.2. To ulike regnestykker.....	18
7. Funn og konsekvenser.....	19

Vedlegg: Publiserte artikler

1. Et sant krafteventyr

Hvorfor skal fellesskapet betale sjefen for et middels stort kraftselskap 30 millioner kroner for å gjøre absolutt ingenting, syv år i strekk? Det var ett av spørsmålene som dukket opp underveis i Bergens Tidendes gransking av den norske kraftbransjen.

Få, om noen, land har vært så heldige med tilgangen til energi som oss. Norge bygget seg opp som industrinasjon med store mengder billig kraft fra fosser og elver. De siste 50 årene har olje og gass gjort oss steinrike.

Fellesskapet har alltid sørget for sterk kontroll med energiressursene. Nesten 90 prosent av all vannkraften er fortsatt offentlig eid. Det har gitt oss en kraftsektor der ledelsen i offentlig eide kraftselskaper forvalter enorme verdier på vegne av oss alle. Eierne er ikke rike kapitalister, men den norske befolkningen.

Kraften betaler skoler, sykehus og veier. Samtidig må vi alle også kjøpe den, enten det er for å få lys i lampen eller varme i panelovnen.

Denne dobbeltheten gir kraftpolitikken en helt egen sprengkraft. Det ble tydelig da kraftprisene gikk rett i taket i 2022 og både bedrifter og privatpersoner slet med å betale strømregningene.

Hvordan så det ut fra den andre siden, i selskapene der pengene bokstavelig talt fosset inn? BTs undersøkelser har avdekket pensjons- og lønnsavtaler de fleste bare kan drømme om, hemmelige bonuser som ingen vil snakke om, og en inntektsflom til eierne som langt oversteg det kundene fikk tilbake i strømstøtte.

2. Dyrtid og krisestemning

30. januar 2025 brøt Senterpartiet samarbeidet med Ap og gikk ut av regjeringen. Allerede neste dag lanserte statsminister Jonas Gahr Støre og energiminister Terje Aasland strømstøtteordningen Norgespris.

Med Norgespris tok regjeringen grep i møte med svært høylytt kritikk, særlig mot strøm- og kraftpolitikken. I perioder hadde strømprisene vært skyhøye. Samtidig steg renter og matvarepriser. Regjeringen måtte handle raskt. I september skulle det avholdes stortingsvalg, og på målingene lå Ap rekordlavt.

Støre konkluderte:

“Vi har kontroll på kraften. Og den kontrollen bruker vi på å sikre lavere strømpriser for folk.”

Dette gjorde at vi stilte oss noen spørsmål:

- Hva har egentlig myndighetene tjent på strømkrisen?
- Hvor mye av dette er returnert til befolkningen i form av strømstøtte?

Norgespris ble heftig debattert frem til Stortinget vedtok ordningen i juni. Det var blant annet åpne høringer. “Alle” var enige om å opprettholde en strømstøtte. Noen var for Norgespris, andre imot.

Men ingen gjorde et poeng av de store offentlige inntektene som strømkrisen hadde utløst. Det var jo ikke blitt spesielt mye dyrere å produsere kraft i norske vassdrag av at prisene gikk til vær. Ekstrainntektene måtte altså i stor grad ha gått rett i lommene til de offentlige eierne. Hvordan så egentlig disse regnestykkene ut?

3. Innsamling og analyse

Det finnes mange dokumenter i norske kraftselskaper som ville vært svært interessante å se på i dette prosjektet: Kalkyler, styremøtereferater, strategidokumenter, lønnsavtaler. Men selv om selskapene nesten utelukkende er offentlig eide, er innsynsretten sterkt begrenset.

3.1. 31 år i motbakke

Allerede for 31 år siden, i 1995, forsøkte en av reportasjelederne på dette prosjektet å få slått fast at det kommunalt eide Midt-Gudbrandsdal Energiverk (MGE) måtte følge offentleglova og føre en offentlig postjournal. Det lyktes ikke. Det daværende Sivilombudet, Stortingets ombudsmann for forvaltningen, ga MGE medhold i at de ikke var omfattet av lovverket. Ombudsmannen la vekt på at selskapet som AS hadde en uavhengig økonomisk stilling, og at de drev i åpen konkurranse med andre energiverk. At også disse andre energiverkene var hundre prosent offentlig eid, hjalp ikke.

Også i nyere tid er spørsmålet blitt reist. Siden 2020 har det falt to dommer i slike saker. Begge er rettskraftige, og begge konkluderer med at kraftselskapenes morselskaper driver næringsvirksomhet og dermed faller utenom offentleglova. I de to sakene hadde Fylkesmannen og Statsforvalteren ment at henholdsvis BKK/Eviny og Trønder Energi faktisk var omfattet av loven. Kraftselskapene var ikke fornøyd, og spørsmålet havnet

for retten. Det endte med at Staten ved Kommunal- og moderniseringsdepartementet tapte begge sakene.

Siden Staten ikke fikk medhold i retten, kunne man kanskje forventet et initiativ for å rette opp en rettstilstand Staten er uenig i. Men et slik forsøk på å sørge for at kraftselskapene legges inn under loven har ikke kommet. Resultatet er at kraftselskaper som er 100 prosent eid av kommuner, fylker og stat, kan skjule all sin kommunikasjon med omverdenen. Alle krav om innsyn kan avvises.

Annet innsynsregelverk har heller ikke vært mye til hjelp: Miljøinformasjonsloven var ikke relevant for våre saker, siden dens formål er begrenset til å sikre allmennheten tilgang til miljøinformasjon. Åpenhetsloven skal "fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold". Det var ikke mangelen på anstendige arbeidsforhold vi ville undersøke, snarere det motsatte.

Det vi stod igjen med, var de dokumentene som finnes i Brønnøysundregistrene – først og fremst avleverte årsregnskaper – og informasjon som selskapene selv hadde valgt å dele.

3.2. Hvem og hva?

Vi ønsket kun å se på de offentlig eide kraftselskapene. Vi skaffet oss raskt en oversikt over store norske kraftselskaper, basert på informasjon fra regjeringens nettsider, vannkraftdatabasen til NVE (Norges vassdrags- og energidirektorat) og en Civita-rapport.

For å være helt sikre på at vi brukte tall fra de 20 største, offentlig eide selskapene, ba vi NVE om en oversikt over de største strømprodusentene, målt i mengden strøm de leverer. Oversikten vi fikk, inkluderte Orkla og Hydro. Disse to selskapene utelot vi, siden de ikke er offentlig kontrollert.

Selskapene vi ville se på står samlet for 80 prosent av vannkraftproduksjonen. Vi gikk seks år tilbake i tid, og så på årene 2019-2024. Tanken med å gå såpass langt tilbake var at vi da kanskje kunne se tydeligere hvordan fullskalainvasjonen i Ukraina i 2022 hadde påvirket utviklingen.

Vi bestemte oss i første omgang for å hente ut disse dataene fra de 120 årsrapportene:

- Driftsresultat før avskrivninger og skatt (EBITDA)
- Betalt skatt
- Betalt utbytte
- Lønn og pensjonskostnader for administrerende direktører

- Lønn og pensjonskostnader for de fem best betalte personene i ledergruppen
- Bankinnskudd ved årsskiftet

Dette alene utgjorde 720 celler i et regneark.

En av hypotesene våre var at godt betalte toppsjefer drar med seg resten av ledergruppen i en lønnsгалopp. Dette var grunnen til at vi ville se på lønn og pensjonskostnader for de fem best betalte i ledergruppene. Men tallene for de fem var kun oppgitt i 13 av de 20 selskapene. Dette ga oss for såvidt grunnlag for å beregne en gjennomsnittsinntekt (2,5 millioner kroner), men det var ikke mulig å slå fast hva utviklingen var over tid i alle de 20 største selskapene.

Vi konsentrerte oss derfor om betalt skatt og utbytte til eierne, og lønn til administrerende direktører.

De første regnearkene over inntekter og utgifter i de 20 største kraftselskapene ga oss umiddelbart interessant informasjon.

Vi visste allerede at Staten totalt hadde betalt ut 46,5 milliarder kroner i strømstøtte i 2022, 2023 og 2024. Disse tallene hadde regjeringen selv offentliggjort. Våre foreløpige beregninger viste at eierne – stat, fylker og kommuner – i samme perioden hadde hentet ut fem ganger så mye i skatt og utbytte fra de 20 største kraftselskapene: 250 milliarder kroner.

Direktørtallene var også spennende: Vi så at enkelte av de 20 toppsjefene hadde hatt en økning i lønns- og pensjonsinntekter på opp mot 60 prosent fra 2019 til 2024. I samme periode var den generelle lønns- og prisveksten i underkant av 25 prosent.

Da sommerferien var over, startet vi arbeidet med å kvalitetssikre og undersøke tallmaterialet nærmere. Hvilke fallgruver fantes? Var alle tallene sammenlignbare? Hvilke konkrete historier kunne vi finne? Utfordringene viste seg å være flere enn vi hadde håpet på.

3.3. Kunsten å ikke telle dobbelt

Vi brukte årsrapportene til morselskapene for å finne hvor mye selskapene hadde betalt i utbytte til eierne. De 120 årsrapportene kjørte vi først gjennom Adobe Acrobat sitt "OCR"-verktøy, slik at all teksten ble søkbar. Så lastet vi dem opp i Google Drive.

Noe av informasjonen vi så etter var også å finne i Bizweb, og dermed lettere tilgjengelig der. Men det gjaldt ikke alt, og det som var verre: Vi fant i flere tilfeller avvik på flere hundre millioner kroner mellom Bizweb og årsrapportene.

Hvert år bestemmer styret hvor mye de vil be generalforsamlingen vedta i utbytte. Denne foreslåtte summen oppgis så i årsrapporten. Men det er ikke alltid dette blir fasiten. Utbytte betales etterskuddsvis, og det reelle utbyttet kan noen ganger bli både større og mindre enn styrets forslag. Generalforsamlingen bestemmer.

Fasiten er først å finne i påfølgende års regnskap. Der vil det fremgå hva som faktisk ble betalt i utbytte.

Slike endringer i styrets foreslåtte utbytte, gjort av generalforsamlingen, oppdaget vi at Bizweb ikke nødvendigvis fanger opp.

For alle år før 2024 brukte vi derfor det reelle, utbetalte utbyttet slik det var oppgitt i regnskapene, mens vi for 2024 brukte summene som var foreslått og avsatt. (De endelige utbyttetallene for 2024 er ennå ikke klare – disse får vi først når 2025-regnskapene blir tilgjengelige.)

Vi måtte også unngå å telle samme utbyttekrone flere ganger. Da måtte vi ta hensyn til eierstrukturen.

For å bruke et tenkt eksempel: La oss si at Sunnhordland Kraftlag betalte en million kroner i utbytte til sin storeier Eviny, og at Eviny så ga denne millionen videre i utbytte til Statkraft og de andre eierne sine, som er norske kommuner.

Dersom vi ikke tok hensyn til eierstrukturen, kunne vi kommet til at totalt to millioner kroner hadde gått i utbytte til offentlige eiere: En million fra Sunnhordland Energi og en million fra Eviny.

For å unngå slike feil, laget vi et eget regneark med oversikt over alt krysseierskap i de 20 selskapene. For å finne selskapenes bidrag til fellesskapet, måtte vi kun se på deres utbytteutbetalinger til eierkommunene, eierfylkene og Staten.

3.4. Hvilken skatt?

Kraftselskapene bidrar ikke til fellesskapet bare gjennom avkastning i form av utbytte. De betaler også store summer i skatt. Selskapenes bokførte skattekostnad inkluderer selskapsskatt og grunnrenteskatt. Det var dette tallet vi valgte å ta med inn i våre regnestykker.

Relativt store beløp er holdt utenfor våre beregninger, noe vi også redegjorde for i våre artikler. Dette omfatter:

- Eiendomsskatt og konsesjonsavgift. Disse er upåvirket av utviklingen i kraftprisene. Vi inkluderte dem derfor ikke, fordi vårt mål var å undersøke hvordan de økte prisene påvirket det offentliges inntekter.
- Naturressursskatt. Denne skal sikre vertskommuner og fylker en stabil, minste skatteinntekt. Naturressursskatten kommer til fratrukk i selskapsskatten. Den måtte derfor holdes utenfor, for å unngå at vi regnet samme skattekostnad to ganger.
- Konsesjonskraft. Selskapene er pålagt å selge en viss andel av strømproduksjonen for kostpris til vertskommunene. Disse får altså mye billig strøm. Verdien ble beregnet til vel 10 milliarder kroner av KS i 2022. Men siden kommunene utnytter denne kraften på mange forskjellige måter, valgte vi å ikke inkludere den i våre regnestykker.
- Heller ikke avgiftene som belastes sluttbrukerne, altså husholdninger og næringsliv, er inkludert. Det gjelder merverdiavgift, el-avgift og Enova-avgift.

Alle selskapene, med ett unntak, består av ganske store eierstrukturer med flere nivåer. Vi måtte derfor se på konsernet som helhet for å få riktig bilde av skatteinnbetalingene. Konserner kan regulere hvilke selskaper i strukturen som går med over- og underskudd for å optimalisere sin egen skattesituasjon. Bizweb har en god funksjon for dette: Under regnskapsfanen kan det hukes av for "Vis konsernregnskap". Dette gjorde vi for alle selskapene, og hentet ut tallene for "Betalbar skatt" som vi så la inn i regnearket.

3.5. Ikke bare lønn

Pensjonskostnaden for administrerende direktører håndteres og rapporteres på ulike måter i selskapene. Mens noen årsrapporter bare opplyser at toppsjefen har samme pensjonsvilkår som resten av de ansatte, har andre selskaper svært gunstige og kostbare ordninger for den øverste ledelsen.

Vi måtte inn i hver enkelt årsrapport for å finne lønnsbetingelsene for hvert år. På grunn av forskjellige tallformater i årsrapportene måtte flere av tallene skrives inn manuelt i regnearket.

Alle tallene ble i tillegg markert med en kommentar i de lesbare årsrapport-PDFene i Google Drive. Lenker til hver kommentar ble så lagt inn i regnearket med lønnsoversikten. Slik kunne vi enkelt å gå inn og kontrollere kilden for å etterprøve

funnene. Manuell mating i et regneark er alltid en mulig feilkilde. Derfor var det viktig å ha kort vei til fasit.

En utfordring vi støtte på var lederbytter, som gjerne hadde skjedd midt i et regnskapsår. Vi måtte finne en formel for å håndtere dette. Der det har vært bytte av sjef i perioden, la vi sammen avtroppende og påtroppende sjefs lønn for det aktuelle året for sjefsbyttet – så sant dette var mulig ut fra informasjonen selskapene ga. I tilfellene der dette ikke gikk, brukte vi gjennomsnittet av året før og året etter sjefsbyttet. Akershus Energi og Å Energi ga oss noen ytterligere utfordringer, med interne opprykk, en innleid konsernsjef og en fusjon midt i perioden. Vi redegjorde for all metodikken vi hadde brukt i en faktaboks i saken.

3.6. Kunstig og upålitelig intelligens

Den første matrisen, basert på manuell gjennomgang av 120 årsrapporter, så sånn ut:

	A	B	C	D	
1	SELSKAP/ÅR	DRIFTSRESULTAT (EBIT)	SKATT	UTBYTTE	LØNN +
2	STATKRAFT	Millioner kr	Mill kr	Mill kr	(inkl pen)
3	2019	16 978	7 632	6 500	
4	2020	5 749	1 421	3 673	
5	2021	29 761	16 657	10 214	
6	2022	52 210	30 221	17 213	
7	2023	51 019	24 928	13 029	
8	2024	24 676	13 756	8 752	
9	HAFSLUND ECO				
10	2019	4 361	2 262	700	
11	2020	1 245	123	800	
12	2021	8 601	5 291	1 750	
13	2022	18 743	14 536	1 500	
14	2023	13 862	8 478	3 823	
15	2024	9 130	4 972	1 950	
16	LYSE				
17	2019	2 090	760	600	
18	2020	1 042	263	630	
19	2021	5 887	3 348	650	

Vi hadde nå bestemt oss for å konsentrere oss om skatt, utbytte og lønnskostnader. Pensjonskostnadene valgte vi å holde utenom, fordi disse som nevnt var rapportert på ulike måter, noe som gjorde det vanskelig å gjøre presise sammenligninger.

I den første versjonen av regnearket vårt var pensjonskostnader inkludert. Vi måtte derfor hente inn nye tall fra de 120 årsrapportene, og kontrollere at alle tallene var korrekte.

Vi brukte en del tid i starten på å prøve å bruke KI til å finne tallene vi lette etter. Vi prøvde å laste alle årsregnskapene inn i Google-verktøyet Notebook LM, og gjorde en rekke forsøk på å finne utbytte, betalt skatt og lønnsinformasjon med den metoden. Svarene vi fikk var så lite pålitelige at vi måtte gi opp. Å bruke verktøyet til å kontrollere funnene våre opp mot årsrapportene fungerte heller ikke. Vi prøvde også ChatGPT, men begrensningen på antallet dokumenter det var mulig å laste opp ekskluderte den muligheten. Dermed ble veien til mål manuell sjekk av 120 årsregnskaper.

3.7. Et nyttig notat

Med utgangspunkt i materialet vi nå satt på, laget vi et kort notat om funnene våre så langt. Dette var nyttig i arbeidet med å spisse problemstillingene. Vi brukte også notatet overfor potensielle kilder. De som skulle kommentere funnene våre hadde naturlig nok behov for å vite nøyaktig hvordan vi hadde kommet fram til tallene. Kanskje ville de også kontrollregne selv, før de uttalte seg.

3.8. En lei prosentøkning

I et avsnitt i notatet drøftet vi lønnsutviklingen for administrerende direktører. Et av de mer oppsiktsvekkende funnene var at direktørenes lønn hadde økt mer i prosent enn andre lønnsinntakere. Å regne dette om til årslønner i kroner, for slik å få frem det økende gapet, skulle vise seg å være mer komplisert enn vi hadde sett for oss.

Innledningsvis tok vi utgangspunkt i Teknisk beregningsutvalg og NOU 2025:4 – Grunnlaget for lønnsoppgjøret i 2025.

Der finnes blant annet en oversikt over samlet lønnsvekst for årene 2019-2024 for alle forhandlingsområdene. Lønnsveksten var på 21,5 prosent, mens våre beregninger for kraftdirektørene viste en gjennomsnittlig økning på 32,2 prosent. I snitt hadde direktørene hatt en lønnsøkning på nær én million kroner. For enkelte lå den på over 80 prosent.

Dette ønsket vi å utnytte grafisk, ved å vise de årlige lønnsøkningene i kroner. Men for å lage grafene, trengte vi å vite lønnen i kroner for hvert år.

Vi tenkte først at disse tallene enten kunne hentes fra tilsvarende TBU-rapporter for de foregående årene, eller ved å regne oss bakover: I den siste rapporten var kronebeløpet for 2024 oppgitt, i tillegg til den prosentvise veksten i årene før.

Men her fikk vi problemer. Når vi hentet kronebeløpene fra hver enkelt TBU-rapport, og så brukte disse til å regne ut den prosentvise veksten for hvert år, så vi noe rart: Vekstprosenten vi fikk stemte på ingen måte med prosentveksten som var oppgitt i TBU-rapportene.

Metoden med å regne oss bakover med utgangspunkt i tallene fra 2024-rapporten ga oss heller ikke regnestykker som gikk opp.

Vi kontaktet flere av utvalgsmedlemmene som hadde vært med å lage rapportene. Vi hadde også lange mailutvekslinger, telefonsamtaler og videomøter med Statistisk sentralbyrå om dette. Det viste seg å være betydelige utfordringer med å regne tall for utvalgte tariffområder bakover fra siste oppgitte kroneverdi.

Årsaken er blant annet at folk melder seg inn og ut av tariffområder. Gruppen innen et tariff-område i 2024 kan ha vært annerledes, både i størrelse og i ansiennitet, enn i 2023. Vi hadde havnet i en epler-og-pærer-problematikk.

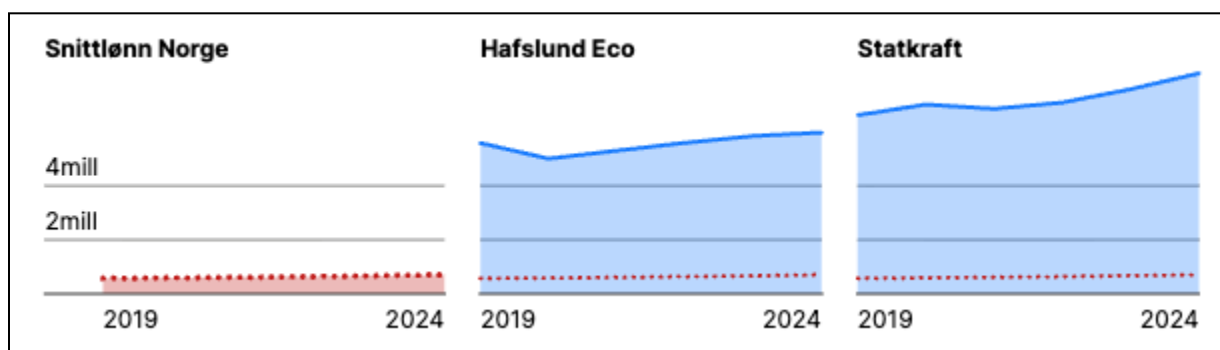
Resultatet ble at vi rett og slett måtte forkaste TBU-rapportene som sammenligningsgrunnlag. Vi endte opp med å bruke snittlønn for hele Norge, hentet fra SSBs statistikk, som vi så sammenlignet med snittlønnen til kraftselskapenes toppledere.

Med denne metoden ble de best betalte lederne inkludert også i sammenligningsgrunnlaget vårt, som nå var hele Norge. Snittlønnen ble dermed dratt litt opp. Men vi fikk samtidig et stort og stabilt grunnlag som ikke kunne beskyldes for å være spekulativt.

3.9. En lett trimmet datawrapper

Med så talltunge artikler var det viktig for oss å vise leserne tallmessige sammenhenger grafisk. Alle skulle kunne forstå grafene raskt, uten forkunnskaper. Til dette brukte vi vår standardiserte hyllevareløsning Datawrapper. Vi tynte verktøyet litt ekstra ved å dytte inn noen linjer med kode, og fikk til det vi ønsket uten tidkrevende spesialløsninger.

Visualiseringen av direktørens lønn i to av de største selskapene så slik ut:

4. En krone ut, fem kroner inn

Vi valgte å innlede artikkelserien med å fortelle om utviklingen i lederlønningene. Gjennomsnittsinntekten til krafttoppene lå på godt over fire millioner kroner i året. Vi kunne dokumentere at de 20 største offentlig eide kraftselskapene hadde gitt topplederne en lønnsvekst på 32,2 prosent i snitt de siste fem årene, eller rundt én million kroner. En av direktørene hadde fått økt lønnen med over 80 prosent. En gjennomsnittlig lønsmottaker hadde måttet nøye seg med en oppgang på 23,7 prosent i samme periode.

De politiske reaksjonene var sterke. LO mente lønnsfesten undergraver selve grunnlaget for lønnsoppgjørene, og politikere fra Frp til Rødt brukte harde ord i sine kommentarer. Debatten gikk ellers raskt over i et kjent spor, der bransjens forsvarere viste til mantraet om å være "konkurransedyktige, men ikke lønnsledende".

Neste del i artikkelserien handlet om hva det offentlige hadde tjent på strømkrisen. Analysene våre av regnskaper og utbytteutbetalinger viste at de 20 største, offentlig eide kraftselskapene de siste tre årene hadde tilført kommuner, fylker og stat fem ganger mer i inntekter enn det som var betalt ut i strømstøtte.

Også dette var nye tall som vakte oppsikt. Men nå var ikke reaksjonene unisone. De fulgte de tradisjonelle politiske skillelinjene. Høyre-leder Erna Solberg mente dette var en skjult og økt skattelegging av folk og næringsliv. Arbeiderpartiets finansminister Jens Stoltenberg tok det motsatte perspektivet: "Pengene tilhører folket, og de skal tilbake til folket", sa han. Han la vekt på at de store ekstraintektene som kraftselskapene får, til sjuende og sist betaler for barnehager, skoler og sykehus – goder som blir alle til del.

5. Sakene vi ikke ante lå der

Gullet i et regnskap finnes ofte i notene. Det kan være ting man ikke aner finnes, eller man kan gå etter informasjon som alltid må opplyses, som betingelsene til ledelsen. Lønn til ledende personer skal spesifiseres konkret, både lønn, eventuelle bonuser, andre goder og avsetning til pensjon. Har medlemmer i ledelsen lån i selskapet, skal dette opplyses i notene. Det samme gjelder styrehonorar.

5.1. Lønnsom lojalitet

Eviny, som er Vestlandets største kraftselskap med Statkraft og Bergen kommune som største eiere, har ifølge egen årsrapport fra 2024 “ingen bonusordninger”. Likevel fant vi i samme årsrapport at én av konserndirektørene, Ingrid von Streng Velken, fikk utbetalt en lojalitetsbonus i 2024:

Konserndirektør, Ingrid von Streng Velken	2 103	1052*)
*) Utbetalt lojalitetsbonus		

Ingen andre i ledelsen hadde bonus. Hvorfor hadde én av direktørene dette når bonusordninger ikke fantes i selskapet? Hva var kriteriene for bonusen? Var den styrebehandlet? Bonusen tilsvarte en halv årslønn.

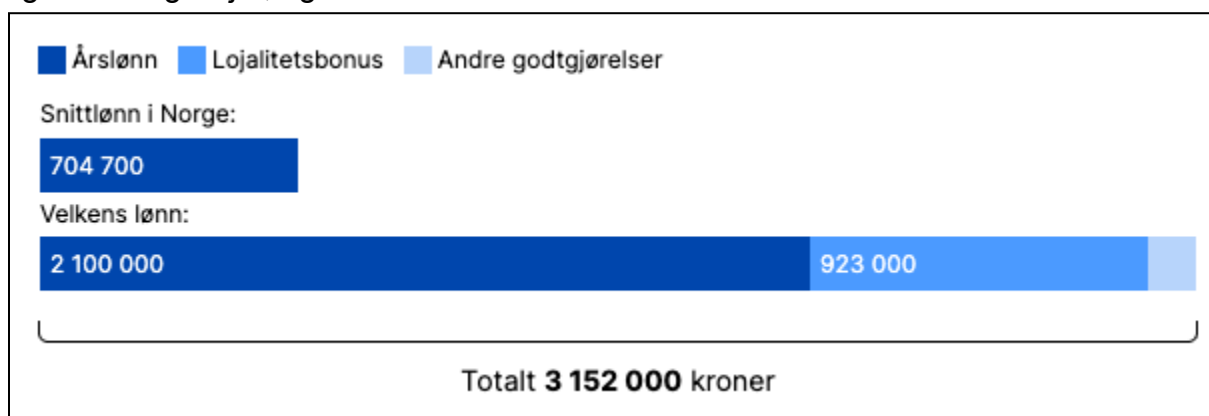
Vi kontaktet styreleder Karl Erik Kjelstad. Han svarte først at han ikke kjente til innholdet i avtalen, fordi den var inngått av en konsernsjef som nå var gått av. Kjelstad tiltrådte som styreleder i februar 2025, etter at pengene var utbetalt.

Fritar dette en styreleder fra å opplyse om bonusordninger i et selskap eid av det offentlige? Vi utfordret ham på dette. Han kom da tilbake med litt mer opplysninger om avtalen, men ikke selve kriteriene eller hva som var begrunnelsen for ordningen. Heller ikke tidligere konsernsjef Jannicke Hilland, som hadde inngått avtalen, ville si noe. Hun viste til svaret styrelederen allerede hadde gitt. Direktøren som selv hadde fått bonusen ville heller ikke gi opplysninger. Også hun viste til styreleders svar.

Etter enda en ny runde med styreleder bekreftet han omsider bonussummen fra regnskapet: En million kroner. Men kriteriene og bakgrunnen var fortsatt ukjent. Styreleder Kjelstad var tydelig på at Eviny ikke hadde flere kommentarer å gi.

Det viste seg at avtalen ikke hadde vært styrebehandlet. Ingen tillitsvalgte var orientert. Tidligere styreleder Jan Erik Kjerpeseth opplyste til oss at han heller ikke var blitt orientert av daværende konsernsjef om avtalen.

Vi laget en nyhetssak på at konserndirektør Ingrid von Streng Velken hadde fått utbetalt en million kroner for å bli værende i selskapet, selv om det var i strid med selskapets egne retningslinjer, og viste hvordan det slo ut økonomisk:

Vi viste også frem hvordan ingen i selskapet ville si noe om hvordan denne bonusen ble til.

Saken vakte reaksjoner i det politiske miljøet, men hovedeieren – representert ved finansbyråden i Bergen – nøyde seg med å si at han hadde forsikret seg om at det ikke lenger finnes bonuser i Eviny.

Ettersom Eviny som nevnt ikke er omfattet av offentleglova, hadde vi ingen mulighet til å kreve innsyn i selve bonusavtalen. Dermed lyktes Eviny-ledelsen i stor grad med å legge lokk på saken.

5.2. Gullpensjonen i nord

Vi møtte en enda større mur av taushet i Nordkraft. I gjennomgangen av lederlønningene oppdaget vi at deres konsernsjef Eirik Frantzen hadde hatt en eventyrlig lønnsvekst de siste fem årene: Hele 84 prosent. I tillegg kom store avsetninger til pensjon.

Notene i regnskapet så slik ut:

Tall i 1000 NOK	Lønn	Andre ytelser	Pensjons- kostnader
Ytelser til ledende ansatte			
Konsernsjef	4 939	19	1)
Øvrig konsernledelse	9 820	181	1 830
Sum	14 759	200	1 830

¹⁾ Kostnadsførte pensjonskostnader for konsernsjef er 3,1 millioner kroner. Som en følge av gjeldende rapporteringsregler, er beløpet inklusiv avkastning på innskuddspensjon på 0,6 millioner kroner.

Konsernsjefen er omfattet av konsernets kollektive, ytelsesbaserte tjenstepensjonsordning, samt har avtale om tilleggspensjon med hovedvekt på førtid. Han har rett og plikt til å fratrukke seg førtidspensjon i perioden fra fylte 60 år og frem til fylte 67 år. Førtidspensjonen tilsvarer fast lønn på tidspunktet vedkommende fyller 60 år, med fratrukk for eventuelt annet lønnet arbeid. Årlige premier innbetales til et pensjonsfond til

Regnskapet inneholdt ingen spesifisering av hva som var fastlønn og hva som var bonus, slik det ifølge regnskapsloven skal.

Det var oppgitt hvor mye han hadde fått utbetalt, samt at han hadde en bonusavtale. I tillegg opplyste notene at Frantzen hadde det som så ut som en svært gunstig pensjonsavtale.

I styrets beretning til eierne stod det at Nordkraft hadde

økonomiske utfordringer som følge av blant annet lav strømpris, og at de ikke ønsket å betale utbytte. Dette var samtidig som flere av eierkommunene i Nord-Norge slet med ekstremt dårlig økonomi.

Konsernsjefens høye lønn kombinert med svak økonomi i selskapet gjorde dette til en interessant sak. Vi fant heller ikke at Frantzens betingelser hadde vært omtalt i lokale medier.

Det var allerede oppmerksomhet rundt den økonomiske situasjonen i Nordkraft blant eierne i selskapet. De etterlyste utbytte, og konsernsjefen og styreleder måtte møte i formannskapet i Narvik for å forklare seg. Opptak av møtet lå på Youtube. Vi brukte verktøyet Tuberipper til å laste ned lyden i en mp3-fil, som vi så kjørte gjennom transkriberingsverktøyet Jojo. Slik fikk vi enkelt en utskrift av alt som var sagt i møtet.

Politikerne i Narvik hadde også skrevet et brev til styreleder Hugo Thode Hansen som vi fikk innsyn i. De stilte mange spørsmål om den økonomiske situasjonen i selskapet. Det var også et par spørsmål om Frantzens lønn og bonusavtale. Dette var til hjelp for

oss. I Hansens svar kom det litt flere opplysninger enn i selskapets årsrapport. Frantzens grunnlønn var 3,2 millioner kroner, mens selve utbetalingen var 4,9 millioner.

Det var ingen forklaring på denne differansen, og opplysningene var heller ikke blitt fulgt opp av politikerne eller lokalmedia.

Våre hovedspørsmål var hvorfor lønnsutviklingen var så kraftig, hvor stor bonusen var og hva som var kriteriene for bonus. I tillegg ba vi om innsyn i Frantzens pensjonsavtale, som fremstod som oppsiktsvekkende god. Vi spurte også om Frantzens lønnsavtaler hadde vært lagt frem for styret.

Hansen ville først bare bekrefte at Frantzen hadde en bonusavtale, uten å si noe om kriteriene, hvorvidt dette hadde vært styrebehandlet eller hvordan et selskap med så dårlig økonomi kunne gi toppsjefen så gode betingelser.

Vi sendte til slutt over 15 konkrete spørsmål om økonomi, lønn og øvrige avtaler Frantzen hadde med styret. Han sendte oss et fire sider langt dokument, men heller ikke der svarte han konkret om kriteriene i lønns- og bonusavtalen. Blant annet opplyste han at Frantzens bonus ble beregnet av revisor "ut fra kriteriene i avtalen". Styrelederen ga ingen informasjon om hvordan kriteriene faktisk så ut, ut over at direktøren skulle få bonus dersom resultatene ble "bedre enn forventet", og at den ikke skulle påvirkes av kraftprisen. Vi fikk heller ingen forklaring på hvorfor revisor, og ikke styret, fastsatte konsernsjefens bonus.

I Nordkrafts regnskapsnoter stod som nevnt ingenting om hvor mye av utbetalingene til Frantzen som var fastlønn, og hvor mye som var bonus. Heller ikke dette svarte Hansen på. Ifølge regnskapsloven (§7.31 andre ledd) skal dette opplyses:

"Det skal opplyses om arten og omfanget av forpliktelser til å gi daglig leder eller leder av styret særskilt vederlag ved opphør eller endring av ansettelsesforholdet eller vervet. Tilsvarende gjelder avtaler om bonuser, overskuddsdelinger og lignende til fordel for daglig leder eller leder av styret."

Vi gjorde Hansen oppmerksom på regelverket. Det gikk ytterligere to dager før vi omsider fikk svar på det vi lurte på. Underveis hadde også Hansen meddelt at han ikke kunne redegjøre for detaljene i avtalen fordi det var en tidligere styreleder som hadde inngått avtalen. Men tidligere styreleder Finn Håkon Jørstad svarte som ventet at han ikke ville kommentere dette, ettersom han ikke lenger var styreleder.

Vi fikk aldri innsyn i Frantzens avtaler med styret. Styreleder Hansen ville ikke dele dem med oss. Av svarene vi fikk, kom det frem at lønns- og bonusavtalen var signert av konsernsjef og daværende styreleder, men ikke ble lagt frem for styret før på et senere tidspunkt. Om dette var like i etterkant av avtalen eller flere år senere, er ennå ikke klart. Vi kontaktet flere av eierne i Nordkraft, og ingen av dem var kjent med Frantzens gullkantede avtale.

Frantzen selv ønsket ikke å kommentere sin egen lønns- og bonusavtale.

Frantzen hadde en svært god pensjonsavtale. Ifølge styreleder Hansen har Frantzen både plikt og rett til å fratruke som konsernsjef når han fyller 60. Etter avgang skal han få full lønn hvert eneste år han er førtidspensjonist, altså frem til han fyller 67 år. Med bakgrunn i oppnådd bonus de siste årene og antatt lønnsvekst i samfunnet fremover, kunne vi beregne hvor mye han trolig ville kunne få utbetalt fra kraftselskapet uten å jobbe. Dette la vi frem for en ekstern pensjonsekspert for kvalitetssikring før vi sendte det til styreleder Hugo Thode Hansen. Utrekningen viste, gitt visse forutsetninger, at Frantzen ville få pensjonsutbetalinger på 30 millioner kroner totalt over syv år fra Nordkraft. Hansen hadde ingen bemerkninger til regnestykket vårt.

Vi publiserte saken om at Frantzen var en av Norges aller best betalte kraftsjefer, målt både i lønn, bonus og pensjon. Vi hadde selv ingen bilder av Frantzen, men vi fikk kjøpe et bilde av en frilansfotograf. Fotografen hadde avbildet en smilende direktør ved hans røde Porsche.

Saken fikk stor oppmerksomhet, særlig blant eierne i Nord-Norge. De krevde å få en redegjørelse for innholdet i avtalen. Styret i Nordkraft besluttet kort tid etter publiseringen at Frantzens avtaler skulle granskes av konsulentselskapet EY.

BT får i januar 2026 opplyst av styrelederen i Nordkraft at granskingen er gjennomført. Styreleder Hugo Thode Hansen ønsker ikke å si noe om innholdet eller konklusjonen i granskingsrapporten før den er lagt frem for eierne. Det skjer dagen etter at denne metoderapporten må leveres inn.

6. Jakten på nye inntektskilder

Den primære oppgaven til de offentlig eide kraftselskapene er å produsere og levere kraft til innbyggerne. Kartleggingen vår så langt viste at det er meget lønnsomt.

De siste årene har en rekke kraftselskaper investert overskudd fra kjernevirksomheten i på nye områder – alt fra hydrogen til batterier. Vi ønsket å undersøke også dette nærmere. Hvor omfattende er satsingene, og hvor lønnsomme er de?

Vi snevret utvalget inn til Vestland fylke. Vi begynte med å se på selskapsstrukturer og årsrapporter. I hvor stor grad hadde Sogn og Fjordane Energi (SFE), Sunnhordland Kraftlag og Eviny beveget seg utenfor de tradisjonelle kjerneaktivitetene?

Vi fant at Eviny har hatt omfattende virksomhet utenom kraftproduksjon og nett. Det samme gjaldt til en viss grad også Sunnhordland Kraftlag, som hadde satset på hydrogen og vært med å tape 50 millioner på det, noe vi laget en sak på. Sunnhordland Kraftlag er for øvrig også deleid av Eviny med 38 prosent.

6.1. Eviny

Eviny har radikalt endret strategi de siste årene. Selskapet har gått fra en svært ambisiøs satsing på det grønne skiftet, innen hydrogen, elektrifisering av sokkelen, mobile batterier og entreprenørtjenester, til nesten kun å konsentrere seg om hurtiglading og landstrøm innen disse nye forretningsområdene.

Men hvordan hadde det gått? Å finne ut hvilke satsinger selskapet hadde gått vekk fra, og hvordan de hadde endt økonomisk, var ikke enkelt. Noe hadde selskapet kommunisert selv på nettsidene sine, men mye viste seg også å være faset ut uten noen omtale.

Her kom Googles Notebook LM og ChatGPT til sin rett. Vi lastet ned over hundre årsrapporter fra Eviny og relevante datterselskaper for de siste årene, og matet materialet inn i Notebook LM. Der kunne vi for eksempel spørre “Finn alt du kan om Elaway”, som er et selskap som Eviny har satset hardt på, men så redusert eierandelen i. Notebook LM klarte å dra ut relevant informasjon fra Elaways årsrapporter, men også fra andre årsrapporter hvor selskapet var nevnt. Sammenholdt med en lignende prompt hos ChatGPT, som fant historikken til selskapet som er tilgjengelig på nettet, klarte vi å danne oss et godt bilde av utviklingen. Vi sjekket selvfølgelig originalkildene for å forsikre oss om at oppsummeringene var riktige.

Vi fikk ganske gode, om enn ikke uttømmende, svar ved å be Notebook LM gi oss oversikt over for eksempel hvor mye et selskap hadde fått i konsernbidrag fra Eviny. Fordelen med Notebook LM er at den oppgir kildehenvisning med sidetall for informasjonen. Dette gjorde det enkelt å gå til det aktuelle dokumentet for å verifisere opplysningene. Vi fant aldri at Notebook LM refererte kilden feil.

Vi kunne også be Notebook LM finne selskapene som var nevnt i eldre årsrapporter hos morselskapet Eviny AS, men som ikke var å finne i de nyere rapportene. Dette ga oss en indikator på hvilke selskaper som ikke var videreført. Listen var ikke uttømmende, men hjalp oss på veien.

Vi gjorde et nesten to timer langt intervju med ledelsen i Eviny, som vi transkriberte i Schibsteds Jojo-program og lastet opp i driven. Da vi la dette transkriberte intervjuet til i Notebook LM, inkluderte den også informasjon fra intervjuet i svarene sine. En nyttig ting vi oppdaget, var at Notebook LM også gjenkjente de selskapene Jojo hadde transkribert feil. I den transkriberte filen hadde Jojo kalt et selskap som heter “Plect” for “Trelect”. Men Notebook LM skjønnte at det var “Plect” det var snakk om, og sammenholdt informasjonen fra intervjuet med de relevante årsrapportene i sine svar på spørsmål om “Plect”.

Vår gjennomgang av tall fra selskapene tydet på at Evinys ladesatsing var langt mindre lønnsom enn kjernevirksomheten. Så hvor stort var egentlig behovet for ladestasjoner? Hvor mye ble de egentlig brukt? Eviny ville ikke oppgi hvor mange som bruker laderne deres, av konkurransemessige hensyn. Kunne vi finne ut av dette selv? På nettsiden sin har de et kart over alle ladestasjonene, hvor en kan trykke på hvert punkt for å se hvor mange ladepunkter som er ledige på hver av de om lag 500 stasjonene.

På nettsiden kan man trykke på “Vis liste”, som gir den samme informasjonen i listeform. Denne lot seg markere og kopiere over i et Google regneark. For hver ladestasjon så dataene slik ut:

Coop Extra Storsvingen
Ledig nå 3 av 4

Ved hjelp av ChatGPT fikk vi laget et script som vi kunne lime inn i Google Apps Script, en utvidelse til Google sheets. Denne klarte å dra ut tallinformasjonen og summere det totale antallet ladepunkter, og hvor mange som var ledige. Ved å kopiere listen på syv forskjellige tidspunkt, legge informasjonen i hver sin fane i Google sheets og kjøre scriptet på hver av fanene, kunne vi finne ut at det aldri var flere enn 22 prosent av ladepunktene som var i bruk på de tidspunktene vi sjekket.

Vi hadde imidlertid ikke noe sammenligningsgrunnlag fra andre selskaper. Vi visste heller ikke hvordan Evinys egne mål for utnyttingsgrad så ut. Dermed var det umulig for oss å slå fast om 22 prosent bruk er et godt eller dårlig tall. Vi endte derfor med å ikke

publisere dette. Men selve metoden kan vise seg å komme til nytte, på ett eller annet tidspunkt.

6.2. To ulike regnestykker

For Bergen kommune er Eviny en veldig viktig inntektskilde. Kommunen eier drøyt 37 prosent av aksjene, og har klare forventninger om at Eviny skal levere betydelig utbytte hvert år.

Det har Eviny også gjort. I fjor fikk kommunen utbetalt 400 millioner kroner. Et sentralt spørsmål for oss var hvordan satsingen utenfor den tradisjonelle kjernevirksomheten påvirket Evinys evne til å gi avkastning til eierne.

Vi så i regnskapene og årsrapportene at flere av elektrifiseringsselskapene, inkludert hovedselskapet innen elektrifisering, Eviny Elektrifisering AS, hadde gått med betydelige underskudd. Eviny hevdet først at dette ikke hadde påvirket selskapets evne til å betale utbytte til sine eiere. Kunne det virkelig stemme?

Eviny er et stort og komplekst selskap som omsetter for milliarder, og vi satt med mange spørsmål etter å ha lest regnskapene. Var resultatet til Eviny Elektrifisering riktig indikator å se på? Morselskapet hadde gitt over én milliard kroner i konsernbidrag til datterselskapet i perioden, hvordan spilte det inn? Hvilken betydning hadde det at morselskapet også hadde gitt et stort lån til Eviny Elektrifisering AS?

Vi satte opp et regnestykke, men trengte hjelp fra ekspertise til å bedømme om vi hadde tolket tallene riktig. Vi kontaktet Norges Handelshøyskole og førsteamanuensis Kjell Ove Røsok, som er ekspert på regnskap. Han kvalitetssikret metoden vår, og slo fast at underskudd i Eviny Elektrifisering hadde redusert utbyttegrunnlaget i morselskapet.

Eviny mente imidlertid at tallet vårt ga et helt feil bilde. 9. januar i år sendte de endelig et svar på spørsmålet vi første gang hadde stilt dem 12. november: Hvor mye hadde satsingene utenom kraftproduksjon og nett påvirket morselskapet Eviny AS sin evne til å gi utbytte de siste fem årene? Tallet var et helt annet enn det vi satt med - men viste fortsatt et solid underskudd.

Vi har møtt betydelig motstand hos Eviny i arbeidet med å kartlegge hva elektrifiseringssatsingen har kostet selskapet. Vi fant mye relevant informasjon i årsrapportene og pressemeldinger, men ikke tilstrekkelig til å vise hele bildet. Som et offentlig eid, ikke børsnotert selskap, forventet vi at Eviny ville være behjelpelige med denne informasjonen. Det viste seg å ikke stemme.

Tidlig i prosessen intervjuet vi ledelsen i Eviny, og i månedene etter har vi stilt en rekke oppfølgingsspørsmål, basert på funn fra våre undersøkelser.

Mange av disse spørsmålene har Eviny ennå ikke svart på. I andre tilfeller fikk vi svar som ikke bidro til oppklaring. Eviny har også ønsket å trekke enkelte sitater de tidligere har gitt.

I skrivende stund jobber vi fortsatt med å avklare hvilket regnestykke Eviny har lagt til grunn for tallet de har sendt oss, og en artikkel om elektrifiseringssatsingens påvirkning på utbyttegrunnlaget er ennå ikke publisert.

Det er likevel ingen uenighet om at elektrifiseringssatsingen til Eviny samlet sett ikke har vært i nærheten av den lønnsomheten som selskapet har hatt i sin kjernevirksomhet.

7. Funn og konsekvenser

- Vi har avslørt at det offentlige har hatt langt større inntekter fra kraftselskapene i form av skatt og utbytte enn de har gitt tilbake til det norske folk i strømstøtte.
- Vi har dokumentert at ledelsen i de offentlig eide kraftselskapene har hatt en mye bedre lønnsutvikling enn den jevne lønnsinntaker, i en periode der mange nordmenn har slitt med å betale strømregningen.
- Vi har vist at enkeltpersoner har uvanlig gunstige lønns- og bonusavtaler. For Eirik Frantzen i Nordkraft var den så god at det har utløst en ekstern granskning.
- Saken om lønnsfesten fikk SVs partiledelse til å sende brev til alle sine lokalpolitikere. Der ba de om at det ble stilt skriftlige spørsmål til ordførerne i kommuner med eierandeler i kraftverk.
- Artikkelserien utløste sterke politiske reaksjoner i Stortinget. Opposisjonen, ved Høyre og Frp, varslet også at de ville endre strømstøtteordningene, om det ble regjeringsskifte.
- Serien var BTs bidrag til en debatt som preget det offentlige ordskiftet i Norge i hele fjor, om strømkrisen og dens konsekvenser.

Publiserte saker:

26.08.2025

[Strømprisene har gått i taket. Det har også kraftsjefenes lønn](#)

27.08.2025

[Millionfest for kraftdirektører møtt med raseri](#)

28.08.2025

[Eviny-topp fikk nesten en million for å bli i selskapet](#)

29.08.2025

[– Hører ikke hjemme i et kommunalt eid selskap](#)

02.09.2025

[Sikret seg gullpensjon: Får minst 30 millioner på syv år](#)

05.09.2025

[Håver inn på høye strømpriser: – Staten kan ikke drive med ran, sier baker](#)

08.09.2025

[Eviny-sjefen: Forstår at folk reagerer](#)

12.09.2025

[SV ber lokalpolitikere ta oppgjør med kraftdirektørens lønninger](#)

05.11.2025

[Gikk på hydrogensmell: – Vi angreer ikke](#)